

פתח דבר

לקראת שבת פרשת אחרי - קדושים, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון פז), והוא אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בהרלווי"צ צצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו של משיח, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

נדפס באדיבות
The Print House
538 Johnson ave.
Brooklyn, NY 11237
(718) 628-6700

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות
845 Eastern Parkway
Brooklyn, NY 11213
(718) 732-9018

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור נפלא בדברי רש"י בנוגע לדין ד"לפני עור" דמביא בדווקא דוגמא מסויימת שבזה דווקא הוא החידוש דדין "לפני עור".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כז עמ' 141 ואילך)

יינה של תורה

ביאור ענין העבודה ד"קדש עצמך במותר לך", דעפ"ז מובן מדוע היא דווקא תביא את הגאולה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק א עמ' 254 ואילך)

חידושי סוגיות

ביאור טעם דברי הרמב"ם המביא להלכה הענין ד"כל הגוזל . . . כאילו נוטל נשמתו", דעפ"ז מובן מדוע לא הביא המשך דברי הגמ' בזה, וכן מובן מדוע מקשר זאת הרמב"ם לענין תקנת השבים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לב עמ' 112 ואילך)

פנינים

פנינים יקרים ומאירים בפרד"ס התורה לכמה נקודות בהפרשה.

(מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

החידוש בדין ד"לפני עור" על דין היזק סתם

ביאור נפלא בדברי רש"י בנוגע לדין ד"לפני עור" דמביא דווקא דוגמא מסויימת שבזה דווקא הוא החידוש דדין "לפני עור"

א. על הפסוק (פרשתנו יט, יד) "ולפני עור לא תתן מכשול" מפרש רש"י "לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו", ורש"י אף מביא דוגמא לכך – "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו".

וצריך להבין מדוע מוציא רש"י – שדרכו לפרש פשוטו של מקרא – את הדברים מפשוטם, דבמקום לפרש שאסור ליתן מכשול לפני עור, משנה הוא ומפרש ש"עור" הוא "סומא בדבר", וה"מכשול" הוא "עצה שאינה הוגנת לו".

ועוד צריך להבין, מדוע צריך רש"י להביא דוגמא לכך, בעוד שלכאורה זהו דבר פשוט שאינו דורש ביאור. ואם כן צריך להביא ראיה ע"כ, הרי ישנם בזה דוגמאות רבות קלות יותר, ובפרט, שבתורת כהנים (שזהו המקור לדברי רש"י), מובאים שני דוגמאות נוספות – "אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שתשתרב", ו"בא ואמר לו בת איש פלוני מה היא לכהונה, אל תאמר לו כשרה היא ואינה פסולה", ומדוע בחר רש"י בדוגמא זו דוקא?

ועוד ועיקר, שדוגמא זו גופא שמביא רש"י, קשה ביותר. הנה, מלשון רש"י מובן שעיקר הבעיה בדוגמא זו היא מה ש"אתה עוקף עליו ונוטלה הימנו". וצריך להבין דהרי בפשטות עצם העצה דהחלפת השדה בחמור היא "עצה שאינה הוגנת לו", ומדוע צריך להגיע לכך ש"אתה עוקף עליו".

ואף שהיה אפשר לומר שהחלפת השדה בחמור היא עצה הוגנת מצ"ע, דהרי יש כו"כ מעלות

בחמור על שדה (דאין זה דורש כ"כ מאמץ של בעל הבית, וכהנה רבות).
 אך זה אינו, דהרי לאידך ישנם גם מעלות בשדה על החמור (דאין שייך בו מיתה, ואין צורך להיטלטל עמו וכו'), ובמילא, עדיין נחשבת העצה כ"אינה הוגנת".
 ובעיקר צריך להבין לפ"ז, מדוע זה ש"אתה עוקף עליו" מחשיב את העצה כ"אינה הוגנת", והרי לבעל השדה אין זה נחשב כלל כ"מכשול" ואף זו לא עצה ש"אינה הוגנת לו", דהרי אדרבה – החמור עדיף לו!

ב. ויובן זה בהקדים הכלל הידוע, דבכל מקום שחוזרת התורה על דין שנכתב כבר לפנ"ז, צריך להשתדל למצוא בו חידוש דין, ולא להסתפק בכך שהתורה חוזרת ע"כ בשביל "להרבות בלאווין". [ובמקומות שכן מפרשים דזהו ע"מ "להרבות בלאווין", זהו משום שלא מצינו שם (בדרך הפשט) חידוש דין].

ועד"ז הוא בנדו"ד: הענין ד"לפני עוור לא תתן מכשול" כפשוטו – שאסור ליתן מכשול שע"י ינזק ה"עוור" – אנו יודעים כבר ממה שכתבה התורה לפנ"ז (משפטים כב, כא), "וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור . . בעל הבור ישלם", דמכך לומדים שאסור ליתן מכשול שיכול לגרום לשני היזק.

[ואע"פ שהתורה מדברת שם רק על חיוב התשלומים ולא על האיסור שבדבר, הרי מובן בפשטות שאם נענשים על כך, ודאי שזהו דבר האסור].

ולכן למד רש"י, שב"לפני עור לא תתן מכשול" באה התורה לחדש דין נוסף שאינו נכלל באיסור ד"כי יפתח איש בור", כדלקמן.

ג. עפ"ז מובן בפשטות מדוע רש"י אינו מביא את הדוגמאות האחרות שבתו"כ – "צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרבו" – דוגמאות אלו נכללות באיסור ד"כי יפתח איש בור", שהרי ע"י עצתו הוא גורם היזק לחברו.

ולכן גם לא הביא רש"י את הדוגמא דדבר עבירה ("בא ואמר לו בת איש פלוני מה היא לכהונה כו"), דהרי מובן, שאם אסור לגרום לחברו היזק בגופו וממונו, עאכ"כ שאסור לגרום לו היזק בנפשו.

וכמו שמצינו בארוכה בפרשת בראשית, שהנחש נענש (ע"כ שפיתה את חוה לדבר עבירה) בעונש חמור מאוד – "ארור אתה מכל הבהמה", שמכך מובן גודל האיסור להכשיל אחר בעבירה.

ולכן מביא רש"י דוקא את הדוגמא "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו", כי דווקא בדוגמא זו ישנו חידוש דין, כדלקמן.

ד. והביאור בזה:

כאן אין מדובר על איסור עשיית נזק לשני, אלא על איסור לתת לו "עצה שאינה הוגנת לו. דהיינו, בשעה שנותנים עצה לשני, צריך לחשוב רק ע"כ שתהיה זו עצה ש"הוגנת לו", ולא על התועלת העצמית שתבוא מכך.

ולכן מביא רש"י דוגמא זו ד"מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו", דבזה בא רש"י לבאר את גדר האיסור, דאף שלמקבל העצה אין כל נזק מכך (דהרי קניית החמור מועילה לו), אלא רק שזהו "עצה שאינה הוגנת לו" (שהרי מטרת העצה היתה לתועלת המייעץ, שיוכל לקנות את השדה), בכ"ז אסרה זאת התורה.

– והגם שיכול היועץ לחשוב: דהרי זה (הסומא בדבר) אינו חסר כלל, ומה הפגם בכך שהוא (היועץ) נהנה?

ולכן מפרש רש"י שהאיסור אינו בגרימת היזק לשני, אלא רק בנתינת "מכשול", דה"מכשול" כאן הוא באופן נתינת העצה, דה"סומא" חושב שה"יועץ" נותן לו עצה ש"הוגנת לו", והיועץ "עוקף עליו" ונותן לו עצה בשביל הנאת עצמו.

ה. ובזה ישנה הוראה נפלאה בענין אהבת ישראל, כמה צריכים להיות 'מונחים' בעשיית טובה ליהודי, דאין מספיק שהתוצאה מהמעשה תביא טובה ליהודי אחר, אלא, שגם ה'דרך' לעשייה תהיה חדורה בכך: דבשעה שעושים טובה ליהודי צריכים להיות 'מונחים' בכך, ולחשוב רק אודות מצבו של השני, בלי לערב בזה נגיעות ופניות וכו'.

שע"ז מקיימים מצות אהבת ישראל באופן של "ואהבת לרעך כמוך", דבשעה שמרגישים שהשני הוא "כמוך" בפשטות – רעך הוא לא "זולת", אלא הוא דבר אחד עמך (דהרי זהו הענין דאחדות ישראל) – אזי גם המחשבה אודות טובת השני, היא באופן שהוא 'מונח' בה לגמרי – 'כמוך' ממש.

יינה של תורה

העבודה ד"קדש עצמך" תביא את הגאולה

ביאור ענין העבודה ד"קדש עצמך במותר לך", דעפ"ז מובן
מדוע היא דווקא תביא את הגאולה

א. בפרשתנו (ז, כ) מצוה התורה על בני ישראל – "והתקדשתם והייתם קדושים". פסוק זה מתפרש בדברי חכמינו כציווי על האדם להתקדש ולהטהר בעניניו הפרטיים – "קדש עצמך במותר לך". משמעות ציווי זה היא, אשר גם בדברי הרשות של יהודי צריכה להיות ניכרת קדושה. גם בשעה שעוסק במסחר, ואפילו בזמן האכילה והשינה – דברים בהם נדמה היהודי לשאר אומות העולם, העוסקים גם הם בענינים אלו – עליו לעבוד את בוראו ולהחזיר את ההכרה הזו במציאותו.

עבודה זו, הנובעת מפנימיות נשמת היהודי, היא המביאה את הגאולה העתידה, אז תתגלה פנימיות ועצמות האלקות בשלימות בעולם הזה, כדלקמן.

ב. עוד קודם מתן תורה קיימו האבות את התורה והמצוות. אמנם, עבודתם של האבות היתה רק ברוחניות ולא התבטאה במציאות העולם הגשמי. על ידי עבודתם המשיכו האבות את דרגת האלקות שביחס לבריאה, ולכן לא יכלה האלקות לחדור למציאות הגשמית הנחותה. רק במציאות הרוחנית הדקה והעדינה האירה האלקות.

כמתן תורה ניתן הכח לבני ישראל להמשיך בעולם אור אלקי נעלה ביותר, היכול לחדור ולהאיר אף את המציאות הגשמית. בקיום מצוה גשמית מגלה היהודי בעולם את האור האלקי

הנעלה ביותר שלגביו לא קיים הבדל בין גשמיות לרוחניות, ויכול לחזור גם במציאות העולם הגשמי.

אך גם לאחר מתן תורה קיימת הגבלה מסויימת בהארת האלקות בבריאה. האור האלקי החודר בגשמיות העולם מתבטא בקיום מצוות התורה, אך לא חודר בכל פרט בבריאה מצד עצמו. לעתיד לבוא, תהיה שלימות גילוי העצמות בבריאה. אז לא תהיינה כל הגבלות, והמציאות האלוקית המהווה את הבריאה תראה ותתגלה בכל דבר. העולם כפי שהוא במציאותו יהיה דירה ומשכן לעצמותו יתברך.

גילוי אור נעלה זה מתבטא בעבודה באופן של "קדש עצמך במותר לך". נוסף על קיום המצוות וההימנעות מעבירה על רצון ה', מחדיר היהודי אף בדברי הרשות ועניניו הפרטיים את ההכרה במציאות הבורא. בכך מביא הוא לידי ביטוי את עצמות האלקות החודרת בכל פרט בבריאה.

נוסף על כך, עבודה זו נוגעת לעצמותו של היהודי: כאשר יהודי לומד תורה ומקיים מצוות נשאר הוא עדיין בגדרי מציאותו, ורק כוחות נפשו בטלים לרצון ה'. ברם, כשיהודי מקדש עצמו במותר לו, בדברים השייכים לו ונוגעים למציאותו האישית הוא מתבטל לרצון העליון, משמעות הדבר היא שהוא נותן ומקדיש את כל מציאותו לקונו.

על ידי עבודה זו הנוגעת לעצם מציאות היהודי, מתגלית עצמות האלקות בעולם עצמו באופן פנימי עד שנרגש בו שכל מציאותו היא החיות האלוקית המהווה ומחיה אותו. שלימות גילוי זה תהיה בגאולה העתידה, אז יראה בכל פרט בעולם ההארה האלוקית.

"לא תלך רכיל בעמך" (יט, טז)

מורנו הבעש"ט נוהג היה ללמוד עם תלמידיו שיעור בגמרא. אופן הלימוד היה בגאונות וחרifות מרובה. כן היו לומדים את כל המפרשים השייכים לסוגיא הנלמדת, כגון: רמב"ם, אלפס, רא"ש ואחרים. רבינו הבעש"ט, היה מתרגם ומבאר את הדברים בשפה המדוברת, אידיש.

בעת שלמדו מסכת ערכין (טו, ב) והגיעו למאמר חז"ל "לשון תליתאי קטיל תליתאי", פירש זאת הבעש"ט: לשון הרע קוטלת את כל השלושה, את הממציא, את המספר ואת השומע. אלא שזה בלבושים הרוחניים, הגרוע פי כמה מרצח של חיים גשמיים!

(לוח היום יום - יג חשון)

חידושי סוגיות

"כל הגוזל את חברו כאילו נוטל נשמתו"

ביאור טעם דברי הרמב"ם המביא להלכה ענין זה ד"כל הגוזל . . כאילו נוטל נשמתו",
דעפ"ז מובן מדוע לא הביא המשך דברי הגמ' בזה, וכן מובן מדוע מקשר זאת הרמב"ם
לענין תקנת השבים

"לא תגנובו" (קדושים יט, יא)

קצירך ולחמך [יאכלוך] בניך ובנותיך ואומר⁶
מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם
ואומר⁷ אל שאול ואל בית הדמים על אשר
המית את הגבעונים, ומפרש בגמ' "מאי
ואומר, וכ"ת נפש דידי' אבל נפש בניו ובנותיו
לא, ת"ש בשר בניו ובנותיו⁸, וכ"ת הני מילי
היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי
לא, ת"ש מחמס בני יהודה אשר שפכו דם נקי
בארצם, וכ"ת הני מילי היכא דקעביד בידיים
אבל גרמא לא ת"ש אל שאול ואל בית הדמים
כו".

(6) יואל ד, יט.

(7) ש"ב כא, א.

(8) אינו לשון הפסוק. וראה דק"ס שם – כמה גירסאות

בזה.

מדייק בלשון הרמב"ם דלא הביא המשך דברי הגמ' בזה

א. כתב הרמב"ם¹: "כל הגוזל את חבירו
שזה פרוטה כאילו נוטל נשמתו ממנו שנאמר²
כן ארחות כל בוצע בוצע את נפש בעלי³ יקח".
ולפי פשוטו, מקור הדברים הוא מאמר ר' יוחנן
בבבא קמא⁴.

אבל בגמ' שם ממשיך: "ואומר⁵ ואכל

(1) ספ"א מהל' גזילה ואבידה.

(2) משלי א, יט.

(3) בדפוסי רמב"ם "את נפש גו". אבל בכת"י הרמב"ם
הוא ככפנים – ראה רמב"ם הוצאת פרענקל ובילקוט שינוי
נוסחאות שם.

(4) קיט, א.

(5) ירמ' ה, יז.

בתחילת הל' גזילה¹², או בסופו, כדרכו בכגון דא¹³, אלא בקשר לההלכה¹⁴ ע"ד תקנת השבים. ועכצ"ל שס"ל שחומר זה באיסור גזילה ("כאילו נוטל נשמתו כו'") הוא ענין להלכה. וא"כ למה לא הביא שזהו גם בחמס וע"י גרמא (וכן, דהוי כאילו נוטל נפשות בניו ובנותיו)?

מבאר כללות הטעם דענין זה

ב. ויובן זה בהקדים ביאור טעמו של דבר, שהגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו. דהנה התוס' כתבו במק"א¹⁵, שהוא "משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות". והיינו, שדין זה שהגזול את חברו שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו איירי כשהגזול חסר "כל כך", שבמצב של "רעב כבד" הי' קונה בפרוטה¹⁶ חיי נפשו¹⁷, ונמצא שהגזילה יכולה להביא לידי נטילת נשמה בפועל.

וצ"ב למה לא הביא הרמב"ם ההמשך, שהגזול כו' כאילו שופך גם דם בניו ובנותיו, ואשר איסור זה הוא גם בחמסן, ואף בגרמא⁹? בפשטות יש לומר, שהמשך מאמר ר' יוחנן לא נאמר להלכה כ"א כדברי אגדה בחומר עון גזילה, ולכן לא הביאם הרמב"ם, שאין זה ענינו של ספר יד החזקה – ספר הלכות – להביא כל הדרשות ע"ד חומר איסור גזילה.

אבל בדברי הרמב"ם מוכח דס"ל שמאמר ר"י ד"כל הגזול כו'" להלכה נאמר¹⁰, שהרי בהמשך למאמר זה כותב (ובפרט – באותה ההלכה) "ואעפ"כ אם לא היתה הגזילה קיימת ורצה הגזול לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר דמי הגזילה תקנת חכמים היא שאין מקבלין ממנו אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים וכל המקבל ממנו דמי הגזילה אין רוח – חכמים נוחה ממנו.

היינו שהרמב"ם הביא מאמר זה לא (רק) לבאר חומר איסור גזילה¹¹ (ולהעיר שאם זו היתה כוונת הרמב"ם הו"ל להביאו תיכף

(12) ע"ד שהוא בטור. וגם בשו"ע אינו בסוף הסימן אלא קרוב לתחילת הסימן (ס"ג).

(13) ראה לדוגמא: סוף הל' שבת, סוף הל' טומאת צרעת. ועוד.

(14) ומהאי טעמא דוחק לומר, שהרמב"ם הביאו כאן בהמשך להחומרא שבאיסור גזילה שכתב בהלכה שלפנ"ז "ואם גזל עבר בשלשה לאוין", דלפ"ז הו"ל לאמרו שם בהלכה שלפנ"ז, ואודות תקנת השבים – בהלכה בפ"ע.

(15) ב"מ נח, ב ד"ה זה בגופו (צויין בגליון הש"ס לרע"א ב"ק שם). וראה תוס' רבינו פרץ וחי' הריטב"א (החדשים) ב"מ שם.

(16) בתוס' ר"פ שם "היינו משום דפעמים הוא רעב ורוצה לקנות בזה לחם". וראה הערה הבאה.

(17) וע"ד מ"ש אדה"ז בתניא פל"ז (מח, סע"ב. הובא לקמן בפנים) במעלת מצות צדקה דנותן חיי נפשו לה' "הואיל ובמעוהו אלו הי' יכול לקנות חיי נפשו". וראה גם אגה"ק ס"ד (קו, א).

(9) ולהעיר, שבריי"ף ורא"ש סוף ב"ק ג"כ לא הביאו כל המשך הגמ': בריי"ף הביא אחרי הפסוק הראשון ("כן ארחות גו'") "ואומר אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים מאי ואומר וכי תימא הני מילי בידים אבל בגרמא לא ת"ש כו' כאלו הרגן", והשמיט ב' הפסוקים (והביאור) נפש בניו ובנותיו, ומחמס בני יהודה (ועד"ז הוא בחדושי תלמיד הרשב"א והרא"ש). וברא"ש (סל"ד) השמיט רק הפסוק דמחמס בני יהודה (שזהו גם ביהבי דמי). וראה לקמן הערה 43.

(10) הובא גם בטורשו"ע חו"מ ששנ"ט ס"ג. ויל"ע בזה שלא הביאו אדה"ז בשולחנו חלק חו"מ הל' גזילה וגניבה.

(11) ע"ד שכו' בנוגע לאיסורים השייכים לשפ"ד (ספ"א דהל' רוצח ושמיטת נפש): "אע"פ שאין לוקין על לאוין אלו מפני שאין בהן מעשה חמורים הם שכל המאבד נפש אחת מישראל כאלו אבד כל העולם כולו". וראה שם פ"ד ה"ט.

ועוד זאת: לדעת התוס' צריך לומר, דמה שאמרו "הגוזל את חבירו . . . כאילו נוטל נשמתו" הוא לאו דוקא, שהוא הדין בגונב את חבירו שזה פרוטה²², שהרי טעם זה "משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות" הוא גם בגניבה, שבכל אופן הרי הוא נוטל נשמתו ממנו. וכדמוכח מקושיית התוס' אדברי הגמ' "גדול אונאת דברים מאונאת ממון . . . זה בגופו וזה בממונו" שהמדובר באונאת ממון, ועכצ"ל שהתוס' ס"ל שגם המאנה את חבירו שזה פרוטה כאילו נוטל נשמתו²³.

משא"כ לדעת הרמב"ם, דמה שסתם הרמב"ם (כלשון הש"ס) "כל הגוזל כו" (והביאו בהל' גזילה), משמע²⁴ שקאי רק בגזילה ולא בשאר אופני לקיחת ממון חבירו.

יןוקושי זה ישנו גם אם נפרש בדעת הרמב"ם שהטעם ד"כל הגוזל כו" כאילו נוטל נשמתו" הוא (כמ"ש במפרשים²⁵) לפי ש"הממון . . . ג"כ נחשב כמו אחד מחלקיו . . . כמו שאמרו חכמים פעמים הרבה הגוזל את חבירו שזה פרוטה כאילו נוטל את נפשו . . . הצדיקים²⁶ חביב עליהם ממון שלהם יותר מגופם" [ובפרט ע"פ דברי רבינו הזקן²⁷ בנוגע לצדקה

]ומובן, שאין מסתבר כלל לומר, שכוונת התוס' היא, דהיות שלפעמים יתכן מצב (שאינו שכיח כלל) שהגזילה מביאה לידי נטילת נשמה ("רעב כבד ואין לו במה לקנות"), לפיכך נחשב "כל הגוזל . . . פרוטה כאילו נוטל נשמתו"!

זאת ועוד: כוונת התוס' בזה היא ליישב דברי הגמ'¹⁸ "גדול אונאת דברים מאונאת ממון", ומפרש ר"א "זה בגופו וזה בממונו" – אע"פ ש"הגוזל לחבירו שזה פרוטה כאילו גזל נשמתו", כי זה ד"הגוזל לחבירו כו" – היינו משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות אבל יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך". ומוכח מזה שס"ל להתוס', שדברי ר"י "כאילו נוטל נשמתו" לא נאמרו בכל גזילה¹⁹, ואדרבה, אצל "הרבה בני אדם" לא שייך לומר כן, ולכן "גדול אונאת דברים מאונאת ממון . . . זה בגופו וזה (רק) בממונו".

אבל אי אפשר לפרש כן בדברי הרמב"ם, הכותב בפירוש "כל הגוזל את חבירו כו", שמשמעו שזהו בכל האופנים²⁰.

[ובדעת התוס' לכאורה צריך לומר, שלפניהם היתה הגירסא "הגוזל לחבירו", ולא "כל הגוזל כו", וכן הועתק להדיא שם²¹ "והא דאמרינן פרק הגוזל בתרא הגוזל לחבירו כו""].

(18) ב"מ שם.

(19) וכמפורש בריטב"א שם "התם בעני שאין לו אלא אותה פרוטה למזונותיו באותה שעה". וראה נתיבות עולם (להמהר"ל) ח"ב נתיב העושר פ"ב (רכז, סע"ב ואילך) "העני . . . חיותו תלוי בו (ומביא מגמ') וכמ"ש הגוזל שזה פרוטה לעני כאילו נוטל נפשו".

(20) ובוויק"ר (פכ"ב, ו) הלשון במאמר ר' יוחנן הוא "כל מי שהוא גוזל את חבירו כו".

(21) וכן בתוס' רבינו פרץ שם. משא"כ בריטב"א.

(22) ובריטב"א שם מעתיק מב"ק "כל הנוטל פרוטה כו".

(23) להעיר ממס' שמחות (פ"ב, יא): "כל הגונב הרי זה שופך דמים". אלא דשם הו"ע אחר, כמו שממשיך "ולא שופך דמים בלבד אלא כאילו עובד עבודת כוכבים וכו'" (ראה נוסחת הגר"א שם).

(24) אף ש"ל שדרכו של הרמב"ם רק להעתיק דיני התלמוד כצורתם וכלשונם כאו"א על מקומו (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ה').

(25) מהר"ל שם נתיב התשובה פ"ה (קסב, ב).

(26) סוטה יב, א.

(27) פ"ז (מח, סע"ב) – הובא לעיל הערה 17.

הגזילה עצמו כמעשה שפיכות דמים³².

[ולכן דין זה הוא רק בגזילה, כי המציאות של עמידת הבעלים בפניו להציל ממונו או למנוע הגזל, באופן שיבוא לידי שפיכות דמים, היא – "ע"ד הרוב" – בגזילה, ולא בגניבה³³ ושאר אופני לקיחת ממון].

אבל קשה לפרש כן כוונת הרמב"ם כי:

(א) אם כוונת הרמב"ם שהלכות אלו הן המשך של תוכן אחד מענין לענין, דכאשר מעשה אסור אחד מביא לידי מעשה אסור אחר נחשב המעשה הראשון כאילו הוא כולל את המעשה הבא על ידו, אז הול"ל תחילה "כל החומד כאילו גוזל"³⁴ וכיו"ב – בדומה למ"ש אח"כ "כל הגוזל". . שוה פרוטה כאילו נוטל נשמתו". ומזה שנקט רק הא ד"כל הגוזל כו" משמע שזהו ענין מיוחד באיסור גזילה דוקא.

(ב) למה נקט הלשון "כאלו נוטל נשמתו ממנו, ושינה מלשון "שפיכות דמים" שבהלכה הקודמת?

(ג) מאופן חלוקת ההלכות ברמב"ם משמע, דהא ד"כל הגוזל את חברו כו" כאילו נוטל נשמתו" אינו המשך וסיום ההלכות שלפנ"ז (כבהלכה הקודמת לזו³⁵ – "הא למדת

שנחשב כאילו "נותן חיי נפשו לה", "הואיל ובמעוות אלו [שנותן לצדקה] ה' יכול לקנות חיי נפשו" – כי גם לפי ביאור זה אין הפרש בין גזילה לגניבה או שאר אופני לקיחת ממון חבירו דכיון שמפסיד ממונו שהוא "כמו אחד מחלקיו" ה"ז "כאילו נוטל נשמתו".]

ג. והנה לכאורה יש מקום לבאר טעם הדבר, ע"פ מ"ש הרמב"ם בהלכות הקודמות²⁸ "התאווה מביאה לידי חימוד והחימוד מביא לידי גזל שאם לא רצו הבעלים למכור אע"פ שהרבה להם בדמים והפציר ברעים יבוא לידי גזל שנאמר²⁹ וחמדו בתים וגזלו ואם עמדו הבעלים בפניו להציל ממונם או מנעוהו לגזול יבוא לידי שפיכות דמים". ועל יסוד זה מוסיף הרמב"ם "כל הגוזל את חברו שוה פרוטה כאלו נוטל נשמתו ממנו", דכיון שגזל יכול להביא לידי שפיכות דמים, לכן אמרה תורה³⁰ שתיכף משעת הגזילה חל עליו גדר זה ד"כאילו נוטל את נשמתו".

כלומר: הא ד"כל הגוזל כו" כאילו נוטל נשמתו" אינו מפני שמעשה גזילה זה עצמו מביא לנטילת נשמה בפועל (כשיטת התוס' "דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות"), אלא מפני שמעשה הגזילה יכול להביא לידי מעשה של שפיכות דמים³¹, ולכן נחשב מעשה

(32) ובויק"ר שם "כל מי שהוא גוזל את חברו שוה פרוטה מעלין עליו כאילו הרגו" (ושם מובא ע"ז כמה פסוקים לפני הבאת הפסוקים שבגמ' שם).

(33) אינו "ע"ד הרוב", אף שיכול להיות, וכנ"ל בבא במחלת.

(34) ובפרט שישנו כתוב מפורש (ושהביאו הרמב"ם) "וחמדו... וגזלו". אלא שיש לחלק (בדוחק עכ"פ) בין חימוד לגזילה דחימוד "אין בו מעשה" (רמב"ם שם ה"ט) ולכן לא חל ע"ז גדר "גזילה" (אף שמביא לידי גזילה), משא"כ מעשה של גזילה שייך להטל עליו שם "מעשה" של שפ"ד.

(35) הי"ב.

(28) שם הי"א.

(29) מיכה ב, ב (בשינוי. ובסהמ"צ ל"ת רסו הובא בככתוב).

(30) וע"ד בא במחלת (משפטים כב, א ובפרש"י); או ע"ד בן סורר ומורה (תצא כא, יח ובפרש"י) שנהרג ע"ש סופו.

(31) ע"ד פי' הרלב"ג (וראה מצו"ד) משלי שם (א, יט)

דא"ג מהרש"א כאן ד"ה נפשו.

חבירו, ולא בגניבה או בשאר אופני⁴⁰ אונאת ממון⁴¹.

[ולהרמב"ם לא נכלל זה בהך דבבא מציעא שגדול אונאת דברים מאונאת ממון (דזה בגופו וזה בממונו), שזהו רק באונאת ממון ולא בגזול את חבירו].

ועפ"ז יש ליישב מדוע לא הביא הרמב"ם את המשך דברי הש"ס דקאי ג"כ אנפש בניו ובנותיו של הנגזל וגם בחמס ובגרמא, כי ס"ל להרמב"ם דגוף הדין נלמד רק מהכתוב הראשון "נפש בעליו יקח", וכוונת ר' יוחנן בהביאו שאר הפסוקים היא להוסיף חומרא נוספת ששייכת רק בתנאים מסויימים: אם יש לנגזל בנים שאפשר שימותו כתוצאה מגזילה זו⁴² – מתיחסת "מיתתם" לגזול; חידוש מיוחד בחמס שאינו מאותו הסוג ד"כאילו נוטל

שהמתאוה עובר בלאו אחד וכו'), אלא הוא דבר חדש.

גוף לקיחת הממון נחשב כ'נטילת נשמה'

ד. ולכן נ"ל, שהרמב"ם ס"ל, שהטעם ד"כאילו נוטל נשמתו" הוא לא משום שמעשה הגזילה עלול להביא לידי שפיכות דמים (בפועל), אלא מצד גוף לקיחת "ממון האדם בחזקה"³⁶, בע"כ של הבעלים: לקיחת "ממון האדם בחזקה" אינה רק פעולה של נטילת ממון חבירו אלא בפעולתו זו הוא מבטל ומפקיע את בעלותו של האדם מעל רכושו ולכן ה"ז "כאילו נוטל נשמתו ממנו". ונלמד מהכתוב "נפש בעליו יקח", שכיון שבעלותו מחפץ זה מופקעת ע"י הגזילה, ה"ז כנטילת נשמתו.

וכלל זה הוא בכל הגזול את חבירו שוה פרוטה, בלי חילוק אם חבירו עני או עשיר [אלא שאם הוא פחות משוה פרוטה, שאין פחות משוה פרוטה ממון³⁷ לא נחשב כ'נוטל את נשמתו"³⁸ כיון שבאופן זה אינו מבטל בעלות על "רכוש"³⁹] ומובן שזהו רק בגזול

(40) ועפ"ז יתוסף ביאור בהפרש שבין תשובה על גזילה (שכ' הרמב"ם בהל' תשובה פ"ב ה"ט), להכפרה כשמוזק ממון חבירו (שבהל' חובל ומוזק פ"ה ה"ט), כמ"ש במפרשים – ראה לה"מ הל' חובל ומוזק שם. תוס' יוה"כ ליומא פה, ב ד"ה עבירות. וראה לקמן בפנים ס"ה ואילך ובהערה 49.

(41) משא"כ ב"כל הכובש שטר שכי* כאילו נטל נפשו ממנו" (רמב"ם הל' שכירות פ"א ה"ב. מב"מ קיב, א), שהרמב"ם הביא שם הכתוב (תצא כד, טו) "ואליו הוא נושא את נפשו", אף שגם שם סמין בגמ' שם (להמ"ד דנפשו של גזול) עה"פ "כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח", כי שם "כאילו נטל נפשו ממנו" הוא כפשוטו, שהשכיר סומך על שטר זה דהשוכר. וראה בפרטיות בגמ' ופרש"י שם. וראה תניא (שבהערה 17) "מיגיע כפיו . . כל כח נפשו". אגה"ק שם.

(42) ראה רש"י ב"ק שם ד"ה אבל נפש. חדא"ג מהרש"א ד"ה ואומר ואכל.

(36) רמב"ם שם ה"ג. וברמב"ם הל' גניבה פ"א ה"ג: אם לקח בגלוי ובפרהסיא בחזק יד אין זה גנב אלא גולן. וראה המשך דברי הרמב"ם שם לענין לסטים מזוייין, ושתי הגירסאות ברמב"ם שם ובמפרשים שם. ואכ"מ.

(37) רמב"ם כאן פ"ז ה"ז (וראה פירוש המשניות להרמב"ם מע"ש פ"ד מ"ח – הובא ברדב"ז וכסף משנה הל' מע"ש פ"ח ה"ד).

(38) ראה תורת חיים לב"ק כאן: אבל פחות משוה פרוטה לאו ממון הוא ולהכי יליף מקרא דכן ארחות כל בוצע בצע דבצע היינו ממון.

(*) פרשתנו יט יג (תו"כ (ופרש"י) עה"פ. ב"מ סא, סע"א ואילך (ובפרש"י)). תצא כד, טו.

הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס את כל הבנין ויחזיר הקורה לבעלי, אבל תקנו חכמים מפני תקנת השבים שיהי' נותן את דמי' ולא יפסיד הבנין, וא"כ צ"ע אמאי כתב הרמב"ם פרט זה בתקנת השבים (כשאין הגזילה קיימת) לאחרי כמה הלכות ולא כתבו לעיל, בהמשך לתקנת השבים שלא להפסיד הבנין?⁴⁶

וע"פ הנ"ל יש לומר, שזהו לפי שפרטי תקנה זו (כפי שהאריך הרמב"ם) – (א) דאיירי רק כשאין הגזילה קיימת, (ב) שהגזולן רוצה לעשות תשובה, (ג) ועוד זאת – ש"בא מאליו והחזיר דמי הגזילה", (ד) שלא רק שאין מקבלים ממנו, "אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים" – שייכים לגדר הנ"ל באיסור גזילה, דהוי כאילו נוטל נשמתו, מצד גוף מעשה הלקיחה ב"חזקה", בע"כ של הבעלים.

ביאור הענין:

כוונת הרמב"ם בהמשך לשונו בהלכה זו – "כל הגזול כו' כאילו נוטל נשמתו. . ואעפ"כ כו' – יש לומר, שהיא [לא רק לבאר, דכיון שגזילה חמורה כשפ"ד הרי סד"א שתשובת הגזולן היא חמורה ביותר, ולכן קמ"ל ע"ד תקנת השבים שהקילו בה – אלא עוד יותר] לבאר עיקרה וגדרה של "תקנת השבים" (כדלקמן סעיף ו').

דהנה לכאורה יש מקום לתמוה: בנוגע להחזיק ממון שבמעשה הגזילה יש מקום

נשמתו ממנו" כמו בגזילה⁴³, דכיון שיהיב דמי, ולא סתם לוקחו בע"כ של הבעלים, אינו מבטל בזה (כ"כ) בעלותו של האדם על ממונו (ואדרבא מכיר בבעלותו ולכן נותן דמים); גרמא – כשגורם למיתה בפועל שהמיתה מתייחסת לו, או כאשר ע"י פעולתו גורם לקפח כל מקור חיותו של השני (כגבעונים)⁴⁴.

ולכן לא הביא הרמב"ם פרטים אלה ופסוקים אלה, כי כאן הביא רק מה שנוגע לגוף מעשה הגזילה [אפלו גזילה דשוה פרוטה⁴⁴ שהוא דבר השווה בכל (בלי תנאים נוספים)], היינו שכל מעשה גזילה שחל עליו הלאו דלא תגזול, חל עליו גם חומר זה ד"כאילו נוטל נשמתו" מצד גוף לקיחת ממון האדם בחזקה.

עפ"ז מובן מדוע מביא הרמב"ם בהלכה זו דין תקנת השבים

ה. ע"פ כל הנ"ל יש לבאר גם דברי הרמב"ם בהמשך הלכה זו "ואעפ"כ אם לא היתה הגזילה קיימת ורצה הגזולן לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר דמי הגזילה תקנת חכמים היא שאין מקבלים ממנו אלא עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים וכל המקבל ממנו דמי הגזילה אין רוח חכמים נוחה ממנו".

דלכאורה אינו מובן: הרי בפרק זה לפני כמה הלכות⁴⁵ כבר הביא הרמב"ם ע"ד "תקנת השבים" – דאם "גזול קורה ובנאה בכירה

(43) וכן משמע גם דעת הרי"ף והרא"ש שהשמיטו חמסן (כנ"ל הערה 9). וראה תור"ה חמסן – ב"ק סב, סע"א דהא דחמסן הוי כנוטל נשמה הוי אסמכתא בעלמא.

(44) ראה פנ"י ב"ק שם.

(45) ה"ה.

(46) ולהעיר שגם לקמן פ"ב ה"ב (וה"ו ואילך) כתב ע"ד תקנת השבים, כשנתייאשו הבעלים והשביחה כו'. אבל – זה שייך לתוכן הפרק שם באופני תשלומי הגזילה ביאוש או שינוי כו'.

הלאו ורק מתקן הפסד הממון⁴⁷].

ולכן, כאשר הגזילה קיימת אפשר לתקן בהשבת החפץ זה ש"כאילו נטל נשמתו ממנו", כי בזה שמחזיר גוף הגזילה לבעליו, כמו שהי' לפני הגזילה, הרי כאילו "מחזיר את נשמתו" שנטל ממנו ע"י מעשה הגזילה⁴⁸.

[ורק כאשר בנה קורה בכירה שאז יש חשש שאם לא יוכל לשלם דמי', לא יעשה תשובה כלל, אז תיקנו תקנה מיוחדת – כי עדיף שעכ"פ ישלם דמי' לתקן הפסד הממון, מאשר שלא יחזיר כלל].

משא"כ כאשר "לא הייתה הגזילה קיימת" שאז גם כאשר ישלם הדמים אי אפשר לבטל מה שנטל את נשמתו ממנה אזי יש מקום לתקנת השבים, שלא יקבלו דמי הגזל.

ועפ"ז יבוארו גם שאר הפרטים הנ"ל:

בתיקון מעשה הגזילה יש שני דברים: תיקון העון מצד הנפעל (בסגנון אחר: כלפי הנגזל), ותיקונו מצד הפועל (הגוזל). וזה שע"י תשלום דמי הגזל לא נתקן מעשה העון (מה שנטל נשמתו ממנו), ה"ז מצד הנפעל (הנגזל) דכיון שלא הוחזר לו חפצו וחסרה הגזלה, לא בטלה מעשה הגזילה ותוצאותיו

וש"נ.

בצפצפ"נ שם בביאור דעת הרמב"ם בהל' סנהדרין (פי"ח ה"ב) – דגניבה וגזילה הוי לאו שניתן לתשלומין ולא כ' שם דהוי לאו הניק לעשה. ע"ש. וידועה השקו"ט בדברי הרמב"ם. וראה לקו"ש ח"י"ז ע' 210. וש"נ.

48 בצפצפ"נ שם במאר בדגזילה וגניבה אינם מתקנים הלאו למפרע, כין דהוי דבר הנמשך, שגזילה הוה פעולה נמשכת. ואולי י"ל שזהו רק בנוגע לחסרון ממון של השני, אבל לא בנוגע להענין דכאילו נטל נשמתו ממנו, שהיא פעולה חד פעמית במעשה הליקחה בע"כ של הבעלים, שזה אפשר לתקן כשמחזיר גוף החפץ. ועצ"ע.

לתקנה זו שהרי ממון ניתן למחילה מצד הנגזל (וגם יש בכח ב"ד להפקיר ממון), אבל כיון שמעשה הגזילה נחשב כנטילת נשמה, איך תיקנו חכמים שיש לוותר על השבת הגזילה, כאשר מחילת ממון אין בכחה לבטל זה שמעשה הגזילה הוי כנטילת נשמה?

ותמיהה זו מרמז הרמב"ם במ"ש "כל הגזול כו' כאילו נטל נשמתו ממנו כו' ואעפ"כ כו'", כלומר, כיון שמעשה הגזילה נחשב כנטילת נשמה, לכן לכאורה חידוש גדול במה שתיקנו חכמים ש"אין מקבלין ממנו".

ובהמשך לזה כותב הרמב"ם כמה פרטים בתקנה זו כי רק בתנאים אלה יש מקום לתקנה זו, כיון שמעשה הגזילה הוא כנטילת נשמה כדלקמן.

ו. התנאי הראשון הוא, שתקנת השבים נתקנה רק כשאין הגזילה קיימת, אבל אם הגזילה קיימת, מוכרח להשיב את הגזילה אשר גזל.

וטעם הדבר: השבת הגזילה עצמה בכוחה לתקן את העון מעיקרו, משא"כ כשמשלם דמים ולא השיב הגזילה, ה"ה מתקן רק הפסד הממון של הנגזל אבל לא את גוף העבירה [וע"ד שהוא בנוגע להלאו דגזילה, כמובן מדברי הרמב"ם בריש הל' גזילה בטעם שאין לוקין על לאו דלא תגזול, "שהרי הכתוב נתקן לעשה שאם גזל חייב להחזיר. . . ואפילו שרף הגזילה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם דמי' וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו", דכאשר מחזיר גוף הגזילה מתקן הלאו (למפרע⁴⁷)], משא"כ כשמשלם דמי' אינו מתקן

47 ראה צפצפ"נ הל' תרומות (בהשמטות נב), ג. השלמה ע' 63, הובא במפענח צפונות פ"ה סל"ג–לד, פי"ג ס"ד.

ב"תקון הדעות"⁵⁰ – בעבודה הכללית ד"לקרב הדרך הישרה על השבים":

אם בשביל "לקרב הדרך ישרה על השבים" תקנו חז"ל שימחול האדם על ממונו הרי כ"ש וק"ו שההתעסקות לקרב את ישראל לאביהם שבשמים צריכה להיות באופן שברור אצל המתעסק בזה (וגם אצל הזולת) שאין כאן כוונה של ריוח (ריוח גשמי או אפי' ריוח רוחני) אלא כל כוונתו היא לקרב לדרך הישרה. ויתירה מזו, דכאשר ההתעסקות בזה היא גורמת לו "הפסד" – הפסד גשמי (כמו שהוא כפשוטו בנדוד, שאינו מקבל דמי הגזילה שלו) וגם הפסד רוחני שמוריד ומשפיל את עצמו להתעסק גם עם מי ששייך ל"נטילת נשמה" – הרי דוקא אז רוח חכמים נוחה ממנו.

ומגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, שגם הנהגת הקב"ה היא באופן כזה⁵¹, דכאשר "רצה הגולן (ש"החוטא נק' גזול אביו ואמו"⁵²) לעשות תשובה" – הרי הוא ית' משפיל א"ע כביכול להאדם החוטא, ועוזר לו ומוחל לה בכדי "לקרב הדרך הישרה על השבים".

ואז – כשישראל עושין תשובה – "מיד הן נגאלין"⁵³ בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

(שהלקיחה בע"כ בחזקה הוי כנטילת נשמתו); משא"כ כלפי הגזול, כאשר הוא מודה בכל לבבו כו' בבעלותו של חבירו על רכושו ומבטא את חרטתו וכו'⁴⁹, הרי עכ"פ מצדו יש תיקון למעשה נטילת נשמת חבירו.

וזהו שכתב הרמב"ם, דדוקא כאשר "רצה הגולן לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר דמי הגזילה", שבזה מתקן (כלפי עצמו) מעשה הלקיחה בע"כ של הבעלים, אז אמרו חכמים שמפני תקנת השבים אין לקבל ממנו דמי הגזילה, כי רק אז לא יחסר כלום מתיקון העון האפשרי כשאין הגזילה קיימת, והרי הגולן עשה ככל יכלתו לתקן מעשיו [משא"כ אם הגולן לא בא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר דמי הגזילה, לא תקנו שלא לקבל ממנו אף דמי הגזילה (אף אם הנגזל רוצה למחול), כיון שלא עשה ככל יכולתו לתקן מעשה הגזילה שלו].

וענין זה מדגיש הרמב"ם גם בסיום לשונו, ש"עוזרין אותו ומוחלין לו כדי לקרב הדרך הישרה על השבים", שהכוונה בתקנת השבים היא לא (רק) סתם קולא (כהך דבנה קורה בבירה, שחוששים שמא לא יעשה תשובה כלל), אלא (גם) עזר כדי שיתקן עונו "לקרב הדרך הישרה על השבים", שישובו באמת ובלב שלם.

מכך ישנה הוראה נפלאה

ב'תיקון הדעות'

ז. ומהלכה זו יש ללמוד הוראה נפלאה

(50) ראה רמב"ם סוף הל' תמורה.

(51) תהלים קמו, יט. שמור"ר פ"ל, ט. ירושלמי ר"ה פ"א

ה"ג.

(52) לקו"ת האזינו עח, ב. ושם "כמרז"ל (רפ"ו

דברכות)."

(53) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(49) ואולי י"ל שלזה אין מוכרח שירצה את חבירו אלא העיקר שיבא מאליו ולהחזירו. ועפ"ז יש לבאר מה שהרמב"ם כאן לא כתב דאע"פ שהחזיר לו ממון צריך לרצותו ולשאל ממנו שימחול לו כמו שכ' בהל' תשובה (פ"ב ה"ט).

פנינים

”קדושים תהיו כי קדוש אני”

(קדושים יט, א)

הנה הפירוש ב”קדושים תהיו” הוא לא רק הפרשה והבדלה מענינים בלתי רצויים (דמאי קמ”ל?!), אלא גם הפרשה והבדלה בתכלית העילוי והשלימות, ועד ל”קדושה” שיש לה ערך ודמיון לקדושתו של הקב”ה. וכפי שמובן מהמשך הכתוב – ”קדושים תהיו כי קדוש אני”, שקדושתו של הקב”ה (”קדוש אני”) היא כטעם וסיבה (”כיי”) לציווי על קדושתם של ישראל (”קדושים תהיו”).

ועד, כפי שמבאר בספר מאור עיניים (עה”פ – מז, ב) במאמר רו”ל (ויק”ר פכ”ד, ט) ”יכול כמוני, ת”ל כי קדוש אני, קדושתי למעלה מקדושתכם”, דהפירוש הפנימי בזה הוא ”יכול כמוני” בניחותא, היינו, שכאו”א מישאל ”יכול” להגיע לדרגת קדושתו של הקב”ה כביכול.

וכח זה (”יכול כמוני” בניחותא) נמשך לכאו”א מישאל – כמ”ש ”דבר אל כל עדת בני ישראל כו’ קדושים תהיו”, היינו, שכאו”א מישאל יכול להגיע לשלימות הקדושה, קדושתו של הקב”ה, בכל ענינו. ואפילו כשנמצא במצב שצריך לשלול פרישה והבדלה מענינים בלתי רצויים (וכדרשת רו”ל עה”כ (הובא בפרש”י) ”הוו פרושים מן העריות ומן העבירה כו”), מתחילים מיד עם שלמות הקדושה – ”קדושים תהיו כי קדוש אני”.

(ע”פ ’תורת מנחם’ – התוועדויות ה’תשמ”ט ח”ג עמ’ 91)

”ואהבת לרעך כמוך”

(קדושים יט, יח)

הנה בירושלמי (גדרים פ”ט ה”ד) הביאו משל לבאר ציווי זה ד”ואהבת לרעך כמוך”: ”הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידוי חזזור ותמחי לידוי” (בתמי), וכפי שמבאר בפני משה שם שזהו משל ל”מי שמחתך בשר בסכין והכה הסכין על ידו, שאם תעלה על דעתך לחזור ולהכות להיד שהכחה

בסכין על ידו האחרת כו' כמו כן אמרה תורה ואהבת לרעך כמוך".
ולכאורה, לשם מה זקוקים למשל, ומה מוסיף משל זה בהבנת ציווי התורה "ואהבת לרעך כמוך"?

אלא יש לומר, שבזה בא לרמזו להענין דאחדות ישראל. והיינו, שאין די באהבת ישראל לבדה, שישנם ב' אנשים נפרדים ואחד אוהב את חברו, אלא צריך להיות האהבה כפי שכל ישראל מאוחדים וכגוף אחד ממש – אחדות ישראל.

ולכן הביאו המשל, דבזה מבאר את טעם וסיבת הציווי "ואהבת לרעך כמוך" – דזהו מפני שכל בני"הם בדוגמת אברים של גוף אחד, וכשמזיק לחבירו הרי זה כמזיק לידו האחרת.

(ע"פ 'תורת מנחם' – התוועדויות ה'תשד"מ ח"ב עמ' 663)

"לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך"

(קדושים יט, יח)

ידוע המעשה (שבת לא, א) בהלל הזקן שבא לפניו נכרי אחד ואמר לו "גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת" וגיירו הלל ואמר לו "דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא".

ומפרש ע"כ רש"י (ע"פ): "דעלך סני לחברך לא תעביד – רעך ורע אביך אל תעזוב" (משלי כז, י) זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על חבריך שהרי עליך שנאו שיעבור חברך על דבריך. לשון אחר חברך ממש, כגון גולה גנבה ניאוף ורוב המצות".

ויש לבאר מה שהקדים רש"י הפירוש דקאי על הקב"ה להפירוש ד"חברך ממש", הגם שהוא יותר ע"פ פשוט – דע"פ דין צריך הגר לקבל ע"ע כל תרי"ג מצות. וממילא מוכרח לומר שכוונת הלל היתה ל"כל התורה כולה" ממש, ולא רק ל"רוב מצות" (כפי שזהו להפירוש הב').

אך אעפ"כ, הוצרך רש"י להביא גם פירוש זה, מפני שהפירוש הראשון גם אינו מספיק – ד(נוסף לזה שאין זה הפירוש הפשוט ב"חברך", והול"ל "להקב"ה" וכיו"ב, הנה) בחידושי אגדות מהרש"א (ע"פ) מקשה אמאי קאמר הלל להגר בלשון שלילה – "דעלך סני לחברך לא תעביד", לכאורה הול"ל "תרחמיה לחברך כותך", כלשון הכתוב "ואהבת לרעך כמוך". ומיישב, שהציווי "ואהבת לרעך כמוך" הוא בהמשך להכתוב לפניו "לא תקם ולא תטר", והיינו, שהציווי הוא שלא להשיב לחבירו רעה "בכל מה דסני לך". ונמצא שדברי הלל היו אכן כפי הציווי ד"ואהבת".

ולפ"ז, להפירוש הראשון אין מובן מדוע אמר לו הלל בלשון שלילה ולא בלשון חיוב (דהרי תירוץ המהרש"א הוא רק להפירוש הב' ד"חברך ממש").

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יז עמ' 220 ובהערות שם)

”לא תקם ולא תטר את בני עמך” (יט, יח)

מורי הרשב”ץ היה רגיל לומר, חסידים מוחלים במהירות.
כמו כן הוא היה רגיל לומר, שעל חסידים להיות שנונים וחדים, אבל
לא עם הלהב כלפי הזולת אלא כלפי עצמם.

(ספר השיחות תש”ה עמ’ נב)

* * *

”ואהבת לרעך כמוך” (יט, יח)

כ”ק מורנו הבעש”ט אמר, שאהבת ישראל היא השער הראשון המוליך
לחצרות ה’.

(לקוטי דיבורים ח”א עמ’ 284)

ואדמו”ר הזקן אמר ל”צמח צדק”, כי העושה טובה ליהודי כציווי
התורה ”ואהבת לרעך כמוך”, שערי היכלי מעלה פתוחים לפניו.

(סה”מ תשי”א 153)

לזכות

החתן הת' **שלום דוב בער** הכהן שי' **יארמוש**
והכלה מרת **שיינדל תחי' פיינלאנד**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ח ר' **בנימין צבי הלוי** ומרת **ראני** שיחיו **פיינלאנד**
הרה"ח ר' **אליעזר הכהן** ומרת **חיה לאה** שיחיו **יארמוש**

לזכות הילד

מנחם מענדל שי

לרגל הולדתו בשעטומ"צ

ביום כ"ז אדר ה'תשס"ו

נדפס ע"י הוריו

הרה"ח ר' **אפרים** ומרת **ביילא רחל** שיחיו

פיקארסקי

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, חופה ומע"ט

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לזכות הילד
בנימין משה שי
לרגל הולדתו בשעטומ"צ
ביום הפורים, י"ד אדר ה'תשס"ו
ולרגל הכנסו בבריתו של אאע"ה בר"ח ניסן
נדפס ע"י ולזכות הוריו
הרה"ח ר' **חיים צבי הירש** ומרת **שולמית תרצה** שיחיו
קאניקאוו
יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, חופה ומע"ט
מתוך בריאות, נחת והרחבה